

КОСТЕНКО С.О.

к.ю.н., старший викладач кафедри правознавства Житомирського національного агроекологічного університету, м. Житомир

РОЛЬ ОСОБИ У РОЗБУДОВІ ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ

На тлі останніх соціально-політичних подій в Україні обрана тема конференції є як ніколи актуальною. Адже усі ті події (знущення та катування людей, вбивства, численні порушення закону, «ручне» управління судовими та правоохоронними органами), які вже ввійшли в історію України стали цинічним доказом декларативності конституційного положення згідно з яким Україна визнається правовою державою. І справа полягає не лише в нездалості високопосадовців – це лише айсберг проблеми, оскільки глибою, корінням проблеми є саме велика частина населення України. Для продовження думки, на початку

наведемо поняття правової держави. Так, відповідно до теорії держави та права під правовою державою розуміють організацію державної влади, заснованій на визнанні та реальному забезпеченні прав і свобод людини, верховенства права і взаємній відповідальності особистості та держави [1, с. 380].

Основними ознаками правової держави є безумовне визнання, реальне здійснення та гарантування державою невід'ємних прав і свобод людини і громадянина; верховенство права; наявність громадянського суспільства; реальний поділ влади; наявність незалежного та ефективного суду та взаємна відповідальність особи і держави. Не розкриваючи суті всіх основних ознак правової держави, хочеться звернути особливу увагу на останній з них – взаємній відповідальності особи і держави, яку дуже часто недооцінюють та залишають поза увагою.

З самої назви ознаки можна зробити висновок, що їй притаманний як публічний, так і індивідуальний (приватний) характер. Публічний характер проявляється відповідальністю держави перед особою, індивідуальний – відповідальністю особи перед державою. Розглянемо дану ознаку крізь призму цих двох складових.

У першому випадку йдеться про відповідальне ставлення держави до людини, забезпечення її основних прав і свобод та їх охорона. Саме на цю складову звернено найбільшу увагу науковцями, юристами та простими громадянами в наукових доробках, на практиці та у правосвідомості громадян. Дійсно, саме держава повинна служити народу, не народ для держави, а держава для народу створюється та функціонує, тому і найвищою соціальною цінністю держави визнається людина. Тому не лише на законодавчому рівні у правовій державі остання має бути гарантом прав і свобод людини та громадянина, а й на практиці повинні реалізовуватись дане положення.

Однак, чи можна відірвано розглядати державу від народу чи людини? Очевидно, що ні. Саме сукупність людей – народ утворює державу, власне, тому і йдеться у другій складовій розглядуваної ознаки правової держави про відповідальність особи перед державою. На жаль, саме на цю складову звертається найменше уваги, яка, на моє глибоке переконання, є навіть важливішою за відповідальність держави перед особою. Це пояснюється наступним.

Не секрет, що для населення України притаманна низька правова культура та переважає над правосвідомістю правовий нігілізм. Власне з цих причин більшість населення не здатне об'єктивно аналізувати політичну та економічну ситуацію в країні, а сприймає те, що насажене ЗМІ; з цих причин більшість населення живе по принципу «моя хата скраю»; з цих причин багато хто не звертається в правоохоронні органи чи в судові за захистом своїх прав, оскільки зневірені в їхній діяльності; з цих причин майже кожен, хто має доступ до будь-яких матеріальних цінностей у зв'язку з виконанням трудових обов'язків намагається хоч щось «урвати в сім'ю» (папір, ручки, блокноти, картини, хто працює на кондитерській фабриці – цукерки, тощо); з цих причин рідко коли можна почути по вулиці, щоб люди спілкувалися цензурною мовою, без лайки; з цих причин український громадянин може без докорів сумління залишити сміття на природі після свого відпочинку або просто викинути його посередмістя; з цих причин лише українці можуть дозволити собі паркувати автомобілі на газонах; з цих причин багато українців принципово не ходять голосувати на вибори, лише потім на кожному застіллі обговорюють як погано живеться в Україні. І що прикро, що цей перелік можна продовжувати безкінечно довго. Така ситуація частково пов'язана з тим, що на екранах телебачення, усіляких рекламах пропагується лише швидке задоволення потреб людини, виховується егоїзм людини, без жодного натяку на якусь відповідальність особи. А частково з тим, що у школах, ВУЗах або зведено до нуля, або недостатньо приділяється уваги вихованню у дітей та молоді почуття обов'язку, відповідальності. Предмет правознавства у школах та для неюридичних факультетів у ВУЗах зведено лише до якихось мінімальних теоретичних знань, замість реального виховання правової культури у молодих людей, формування їх правосвідомості. Все це вкрай негативно позначається на державі та призводить до вище перелічених негативних наслідків.

Адже, якби у всіх тих високопосадовців, які нині обвинувачені у розкраданні державного майна, була б висока правова культура, правосвідомість, розвинене почуття обов'язку та відповідальності перед народом – хіба такі люди змогли б красти? Саме тому всі високопосадовці є лише айсбергом проблеми (які, між іншим є такими ж вихідцями з народу як і ми), яка полягає у менталітеті українського народу – що проявляється у низькій правовій культурі, правосвідомості, відсутності почуття відповідальності та обов'язку перед суспільством.

Тому, враховуючи все вищевикладене, можна дійти до висновку, що для того, щоб розбудувати правову державу необхідно насамперед приділити велику увагу пропагуванню виховання обов'язку та відповідальності особи за свої вчинки, змістити акцент з егоцентричності особи на суспільство, а найголовніше, задля реального функціонування правової держави потрібно насамперед змінити себе. Почни з себе!

Список використаних джерел:

1. Загальна теорія держави і права : підручник для студентів юрид. спец. вищих навч. закладів / [Цвік М. В., Ткаченко В. Д., Богачова Л. Л. та ін.] ; за ред. М. В. Цвіка, В. Д. Ткаченка, О. В. Петришина. – Харків : Право, 2002. – 432 с.